

Inhoud

1.	Van de redactie.....	2
2.	Zomerreis 1999	3
3.	Heemkundige boekenbeurs Zondag 5 sept. Anno Santo 1999.....	4
4.	Bons op den herd.....	5
5.	Vrienden van het Vlaamse land	7
6.	Feestcultuur in Oirschot	9

1. Van de redactie

Met het verschijnen van deze aflevering zit onze 6de jaargang er op.

In het nieuwe millennium (om dat woord ook maar eens te gebruiken) gaan we weer van start met de volgende jaargang. Wilt u ook eens een artikel leveren, dan hoeft u niet op dat nieuwe millennium te wachten. U kunt met uw copy nu al terecht bij de redactie.

Wat later mag natuurlijk ook, maar wel graag voor 1 januari 2000.

2. Zomerreis 1999

De zomerreis, of in Heemkundige stijl, de studiereis van onze Kring, werd gehouden op zaterdag 19 juni.

De deelnemers waren allen stipt op tijd, zodat we precies om 08.30 uur met een volle bus richting Zeeland konden vertrekken.

Onze koffiestop werd gehouden in restaurant De Caisson, te Kapelle in Zeeland. Er was zelfs nog tijd voor een tweede kop koffie.

Om ca. 10 uur vertrokken we naar het werkeiland Neeltje Jans, dat gelegen is bij de stormvloedkering in de Oosterschelde. We konden op eigen gelegenheid de verschillende exposities en attracties bezoeken. Iedereen zocht dus zijn eigen weg op het uitgestrekte terrein.

Tenslotte kwamen we om 13.00 uur samen in het restaurant, waar een uitgebreide lunch op ons stond te wachten.

Na de lunch was er voor degenen die de filmvoorstelling hadden gemist, alsnog gelegenheid deze film te zien. In die film werd op duidelijke wijze het tot stand komen van de imposante stormvloedkering uit de doeken gedaan.

Voldaan stapten we daarna in de bus die ons naar Middelburg bracht. Onder leiding van 2 gidsen kregen we een rondleiding door het stadhuis.

Dit gebouw is in de afgelopen oorlog vrijwel geheel vernield, maar op een sublieme wijze weer opgebouwd en ingericht. Daarbij is zoveel mogelijk de oorspronkelijke stijl gehandhaafd.

Door schenkingen van heinde en verre is de inrichting weer in de oude luister hersteld.

Het was een leerzame en interessante rondleiding, waarbij de geschiedenis van Walcheren, en in het bijzonder van Middelburg, niet vergeten werd.

Na afloop ging ieder op eigen gelegenheid het centrum van de stad in. Het was er gezellig druk, er waren kramen opgesteld en er was muziek op de markt.

Om kwart voor vijf was iedereen weer aanwezig in de bus en zetten we koers naar het A. C. restaurant in Oosterhout.

Eerst natuurlijk een drankje bij de bar, dat ons bij monde van penningmeester Wim, namens de Heemkundekring, werd aangeboden.

Toen begaven we ons naar de eetzaal voor het diner: soep vooraf, dan naar keuze een kogelbiefstuk of kabeljauwfilet als hoofdgerecht en tenslotte een dessert met ijs.

We lieten het ons goed smaken. Jammer dat de laatste tafel pas de gerechten geserveerd kreeg toen de anderen al klaar waren met eten. Dit was ook de enige dissonant tijdens de voortreffelijk verlopen tocht. De stemming was opperbest, zo zelfs, dat Sjan Beks in de bus rondging om haar "marmotje" te laten zien met Thea Mercx in haar kielzog om de "snoepjes" in ontvangst te nemen.

Grote hilariteit!!

Het diner was wat uitgelopen zodat we pas tegen tien uur weer in Oirschot aankwamen.

De evenementencommissie kan tevreden zijn over de tocht, die zij voortreffelijk heeft voorbereid.

De vrouwelijke chauffeur heeft prettig gereden. We zijn dan ook van mening dat het een plezierige dag is geweest.

Koos Pels Rijcken

3. Heemkundige boekenbeurs Zondag 5 sept. Anno Santo 1999

Zeven uur: de wekker loopt af; slaperig probeer ik me te herinneren het waarom van dit vroege zondagse lawaai. Ja, ja, de boekenbeurs. Dat wordt dus werken vandaag in stralende zon, de belofte van een temperatuur van zo'n 30 °. Maar vroeg begonnen is veel gewonnen, dus vlug 'ne boterham, de auto volgeladen, en te veld, op naar de raadhuiskelder, welke we van de gemeente hiervoor gratis mogen gebruiken. 't Was daar niet al te best toeven, de verwarming stond aan, dus van koude voeten niks geen last. Maar we zouden nog wel meer zweetdruppeltjes laten, dus we konden maar best bijtijds beginnen.

Nico, Gerard en Jap zorgden voor de aanvoer. Bij aankomst van de eerste vracht zei Nico: Zo, deze zijn de laatste week nog binnen gekomen, dus die moeten allemaal nog uitgesorteerd worden, enfin, ge ziet maar, maar ge moet wel opschieten.

Dat hadden Corrie-Riek-Piet-Sjef-Wim-Peter en Henk ook al begrepen, en het is nog altijd zo dat vele handen het werk licht maken.

Ondertussen probeerde ik maar vast wat handel te bedrijven, het ging me niet slecht af, zelfs zo goed dat ik bijna het foto toestel van Peter verkocht had, en nog wel voor 'ne appel en een ei. Maar Peter greep deskundig in met de vermaning dat 'n klein beetje beter op z'n spullen letten geen kwaad kon.

Ondertussen hadden Jeanne en Nell tussen de bedrijven door voor broodjes met koffie gezorgd, wat zeer welkom was. Precies op tijd, om twaalf uur, stond, lag en hing het allemaal op z'n plaats; de verkoop kon beginnen.

Ondertussen was er buiten met vereende krachten een hoge stellage verzezen, waar twee levensgrote boekensteunen, in de vorm van de Oirschotse Mie en Driekske van 't Legend, zich met veel geduld en kundigheid ongeveer vijf uren aan een stuk doodstil, (zoals goede boekensteunen betaamt) onze boekenbeurs letterlijk en figuurlijk stonden te ondersteunen.

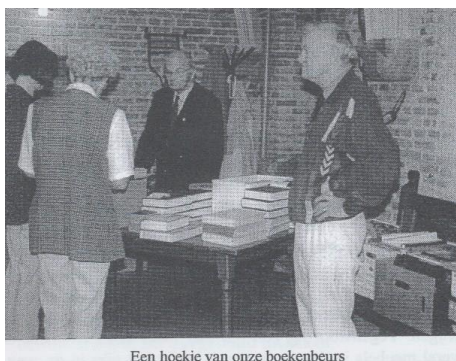
Bravo, Cor en Riekie, zoals altijd weer perfect gespeeld, en zeer bewonderenswaardig.

Aangezien dat van katten bedanken de katten kapot gaan, zal ik het hier maar bij laten !

Wat hadden we zoal in de aanbieding? Allereerst een partij prachtige oude ansichtkaarten Deze waren zeer gewild, en konden desgewenst in vergrote vorm besteld worden. Gerard had hier uitstekend voor gezorgd.

Nico verzorgde de verkoop van de bidprentjes, welke ons door museum "de Vier Quartieren", m.n. de heer van de Bergh, welwillend beschikbaar waren gesteld.

Marietje verkocht kerkboeken en aanverwante spullen, benevens van alles en nog wat waar Zr. Medardo het hele jaar door mee in de weer was geweest.

Een hoekje van onze boekenbeurs

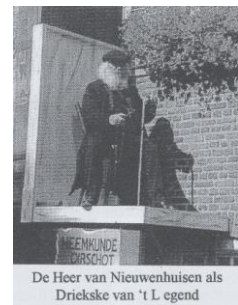
Bij het goedkope spul waren Zus en Jap d'n baas. Dan volgden de betere romans, mooie, soms nog nieuwe boeken voor een klein prijsje. Verder nog kookboeken, bloemen- en plantenboeken, allerlei studieboeken waarbij via Jan een oude bakkerscursus en verder van alles en nog wat. Alles bij elkaar was de raadhuiskelder haast te klein.

In z'n totaal mochten we over de verkoop niet klagen, en het doel van dit alles, om in 2001, bij het vijftig jarig bestaan een boek(je) uit te geven over onze vereniging was weer 'n stapje dichterbij gekomen.

Om 5 uur was het opruimen geblazen. We hadden nog veel over, en de eerste zendingen zijn al weer binnen. Dus het

volgend jaar komt er zeker een herhaling van dit gebeuren. Bij Nico zullen we met vereende krachten nog zeker 'n paar middagen te werken hebben om alles te sorteren en naar de zolder te sjouwen. Als dat gebeurd is, zit 't er voor dit jaar weer op.

Alles bij elkaar veel werk, maar we hadden 't er graag voor over.

De Heer van Nieuwenhuisen als Driekske van 't Legend

4. Bons op den herd

Bons op den hêrd lag 'ne vloer van rode en blauwe plavuizen en wel in een wisselend verband van 1-2-1-2-enz.

Zal dat in de twintiger jaren waarschijnlijk mooi en in de mode zijn geweest, voor ons kinderen was het praktisch. Want natuurlijk was onze hêrd, vooral in de winter, naast werkplek voor ons moeder, ook speelterrein. En zo'n geblokte vloer was daar, met wat fantasie, zeer geschikt voor. En fantasie hadden we. Dat krijg je vanzelf als je weinig speelgoed hebt. Dus sprongen wij, hinkelden, kegelden en speelden wij tjoeke, tjoeke treintje op d'n hêrd, zover de ruimte dat toeliet.

En bij de deur naar de goot was door het veelvuldig gebruik een kuiltje in een plavis ontstaan, wat jarenlang door een deurmat verdoezeld werd, maar dat voor ons een ideaal knikkerkuiltje was. Wij knikkerden toen al indoor, om over alle indoorsporten en - spelen, die wij vroeger op d'n hêrd beoefenden, nog maar te zwijgen. Tegenwoordig zou dat niet meer kunnen omdat er overal meubels in de weg staan. Bons stond niks in de weg. Ja, wij misschien met z'n allen.

Elke dag als het werk op de stal was gedaan en d'n opwaas aan de kant, werd d'n zachte bessum (letterlijk) van stal gehaald om d'n hêrd uit te vegen, of beter gezegd Bt te keren. In die tijd veegden wij nog niet; wij keerden, en daar werd hevig bij gestobberd. Begrijpelijk, als je weet dat daags van tevoren een halve emmer zand in den herd gestrooid was, dat ondertussen door 't drogen, de vorm van stuifzand had aangenomen.

Daarbij maakte het wel veel uit wie d'n hêrd &keerde. Ons moeder had daar, natuurlijk door jarenlange ervaring, een zekere handigheid in. Die kon dat zonder noemenswaardig te stobberen. Maar kregen wij kinderen die taak toebedeeld, dan stobberden wij er lustig op los. Soms uit pure ijver of enthousiasme, maar soms ook uit pure balorigheid omdat wij weer moesten werken, en de anderen niet.

Was het bijeengekeerde zand op het blek geveegd, buiten gekieperd en de stobber weer nedergedaald, dan werd er ogenblikkelijk een nieuwe voorraad wit zand uit het zandhok gehaald om d'n hêrd opnieuw op te zandten. En dat heb ik nou nooit begrepen. Eerst d'n hêrd &keren en dan weer opzandten. Door de week werd er een beetje uit de losse pols en op goed geluk gezand, maar 's zondags trok ons moeder een bedplank uit de beddekoets, stelde die langs de kast, de tafel en de stoelen, om het zand er secuur en in een strakke lijn omheen te strooien.

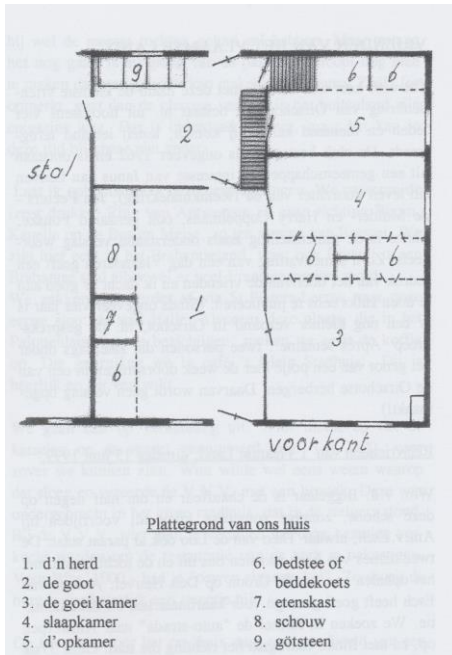
Eén keer maar, op een zondagmorgen in de zomer, heb ik meegemaakt dat ze, na eerst al het zand van de vorige dag, en ook ons, d'n herd &gestobberd te hebben, een waar kunstwerk trachtte te wrochten door figuren te strooien, terwijl wij bewonderend in het durgebond toekeken. Je begrijpt echter wel dat al dat werk, kunst of niet, geen lang leven was beschoren, want d'n hêrd was er niet om er uit te blijven: daar hadden wij de goei kamer voor.

Denk nou niet dat alle zand goei strooizand was; Bij lange na niet. Evenals het bezit van helder water, waar de witte was niet geel van werd, was het bezit van skon wit zand een voortdurende zorg en trots bezit van ons moeder. Daar was ze zuinig op. Dat werd niet zomaar bewaard in een zandbak, maar in een overdekt zandhok, dat langs het kannenrek tegen de gevel van het bakhuis aangebouwd was. En o wee, als er een kat of een hen in ging zitten (respectievelijk staan) schijten! Die werd meteen bedreigd met de soep. En soms, na een zeer sporadisch voorkomende fietstocht met onze vader, kwam ons moeder ooit thuis met de verheugende opmerking, dat ze ergens skon wit zand in de grond had zien zitten.

Ene keer per week kreeg onze hêrd, evenals de goot en de stoep, een goei schrobbeurt. Omdat ons moeder dat niet alleen afkon, was burenhulp daarbij hard nodig. Gewapend met haar tijdelijke hulp, enkele emmers water, 'ne harde bessum, en 'ne oude meelzak als dweil en onder het zingen van het strijdlid van de brinnenbond: "Wij vrouwen willen strijden, in houw en trouw als christenvrouw" werd de strijd aangebonden met alle hardnekkige ongerechtigheden van de hele week. Er werd met water gesmeten, geschrobd en gedweild; te beginnen bij de voordeur, over d'n hêrd, over de goot, door de achterdeur naar buiten en er werd pas gestopt bij het zand van de pláts. Ter afronding van de strijd tegen het vuil werd de (zak)dweil bij de achterdeur op de goot gelegd, als waarschuwing en uitnodiging om bij het betreden van het huis de klompen, respectievelijk blote voeten (afhankelijk van het seizoen) te vegen. En dan kon, wat ons moeder betreft, 't weekend beginnen.

Houdoe

Door vant Sonderen.

5. Vrienden van het Vlaamse land

Tot voor kort was de club met deze naam de kleinste vriendenkring van Oirschot. Ze bestaat nl. uit hoogstens vier leden en niemand kan erbij komen, tenzij iemand terugtreedt. De club bestaat sinds ongeveer 1962 en is ontstaan uit een gemeenschappelijke interesse van Janus van Leuven (in leven voorzitter van de Heemkundekring), Jan Peeters de Mulder- en Harry Coppelmans, ook genaamd Fonske. Thans is de samenstelling zoals onderstaand verslag weergeeft. Zo'n samenvatting van een dag Vlaanderen geeft een indruk van het doel van de vrienden en ik dacht er goed aan te doen zulks eens te publiceren. (Sinds ongeveer vier jaar is er een nog kleiner verband in Oirschot, nl. de gespreksgroep 'Après semaine': twee personen die zaterdags onder het genot van een potje bier de week doorspreken in een van de Oirschotse herbergen. Daarvan wordt geen verslag opgemaakt!)

Reisvrienden van 't Vlaamse Land, dinsdag 15 juni 1999.

Wim v.d. Biggelaar is de chauffeur en om half negen op deze schone, zonnige zomerdag komt hij voorrijden bij Ant.v.Esch, alwaar Theo van de Loo ook al paraat staat. De twee dames van Esch zwaaien ons uit en de tocht begint met het ophalen van Jos de Croon op Den Heuvel. Antoon van Esch heeft goed gezorgd voor kaartmateriaal en documentatie. We zoeken in Reusel de "auto-strada" naar Antwerpen op, en met flinke vaart gaat het richting die stad. Onze 37ste reis als Vrienden naar het Belgenland is daarmee aangevangen. Van deze 37 reizen heeft ondergetekende er toch wel 35 meegemaakt. Een respectabel aantal en het duidt erop dat

hij wel de meeste tochten gehad zal hebben. Maar zolang het nog gaat, is hij graag van de partij. Hij hoopt nog mee te maken dat men gebruik kan maken van de euro! Zoals Jos opmerkt, gaat dan de charme van het in het buitenland zijn enigszins weg. Dat is inderdaad jammer, maar het kan in deze tijd blijkbaar niet anders.

Laat ik ophouden met deze bespiegelingen. We passeren de (zeer drukke) Ring van Antwerpen en gaan richting Boom, Kapelle op de Bos en Meise, zo ten westen van Brussel. We zijn hier echt in het Brabantseland, want ook Brussel is een Brabantse stad alhoewel er veel Frans gesproken wordt.

We zakken dan verder af via St. Pieters-Leeuw naar onze eerste stop: de stad Halle. Alvorens deze plaats, die in het Pajottenland ligt, te bezichtigen, zoeken we eerst de koffie op. Die gebruiken we in café 't Klein Stadhuis'. Dit is heerlijk en het verkwikt.

We gaan dan op verkenning uit. Wim merkt op dat de kasseien op de markt genummerd zijn. Tot 2500, voor zover we kunnen zien. Wim wilde wel eens weten waarop dat sloeg en vereerde de V.V.V. met een bezoek. Deze was- ondergebracht in het grote raadhuis, dat in de steigers stond. Bij de V.V.V. wist men te vertellen dat deze kasseien verkocht werden om de restauratie van de kerk te bekostigen. Voor Bfrs. 1000.- had je "oewen eigenste kei". Zo droeg de burger dus letterlijk een steentje bij.

Op het plein voor het raadhuis staat een standbeeld van een persoon, die een beroemde cellist bleek te zijn geweest. De kerk werd inderdaad gerestaureerd en heeft op de toren een zgn. torenlantaarn van latere datum dan het onderste gedeelte. Als je goed kijkt is er meer beeldhouwwerk in en aan de kerk dan je in eerste opkijk ziet. Overal staan beeldjes van diverse figuren. Achter het hoofdaltaar zijn (jeugdige) werklieden met fijn gereedschap bezig voorzichtig verflagen te voorschijn te toveren. De bovenste laag, die bestaat uit een soort mortel, moet eraf. Hierachter vandaan komen heiligenfiguren in mooie oude kleuren. Een monnikenwerk. Alles bijeen betreft het een kerk waaraan meer te zien is dan oppervlakkig schijnt.

We lopen op deze uitgelezen dag nog wat rond en gaan dan wat eten in een andere herberg. (Een zelf meegebrachte boterham hebben we al lopend verorberd). Onder het nuttigen van de 'croque monsieur van het huis' filosoferen we wat over plekjes voor de toekomst.

De president oppert het idee dat Toon op een kaart van België, door middel van cirkels of iets dergelijks, eens aangeeft waar we geweest zijn. Dan kan men beter zien waar de witte vlekken liggen.

We stappen op en rijden richting Braine-le-Chateau, naar Waterloo. We passeren kort voor deze plaats de taalgrens. Na een korte omzwerving zien we plotseling voor ons de 60 meter hoge heuvel, welke is opgeworpen ter nagedachtenis aan de gruwelijke veldslag op 18 juni 1815. Bovenop die heuvel staat een standbeeld van een leeuw, kijkend over het slagveld in de richting van Frankrijk, dat toen verslagen werd. Werklieden zijn de trappen op de heuvel aan het restaureren. Afgezien daarvan is het nog een te grote klim. Tegen de heuvel is in een halfrond gebouw: een museum. We hebben alleen de entree bezocht, waar al veel over de slag te zien was.

Het is warm, maar gelukkig staat de auto onder lommerrijke bomen. Onderweg staat al aangegeven 'La butte de Lion de Waterloo', maar ook de herbergen hebben toepasselijke namen zoals Le Hussard en Le Bivouac de l'empereur.

We leggen een keer aan (twee van ons nemen 'ne pint en twee nemen water) en vervolgen onze weg; eigenlijk onze terugweg omdat we nu het zuidelijkste punt van onze reis bereikt hebben, over de snelweg naar het noorden, via Wezenbeek en Tervuren langs de oostzijde van Brussel en (het vliegveld van) Zaventem, zo naar ons zoveelste doel: Mechelen.

We willen vooral de Romboutskathedraal met zijn hoge toren (de onze is er niks bij!) bezichtigen. In de prachtige kathedraal is veel te zien en geruime tijd vertoeven we daar. We ontdekken ook een "fout": op een schilderstuk komt een St.Joris met de draak voor, maar St.Joris heeft in zijn hand een vaantje waarop het krukkenkruis van St.Sebastiaan staat afgebeeld! Op een triptiek vinden we iets wat ik nog nooit afgebeeld zag, nl. op het middenluik St.Sebastiaan, die met pijlen beschoten wordt, en op het linkerluik St.Sebastiaan, die de pijlen, getrokken uit zijn lichaam, teruggeeft aan de rechter. Op het rechterluik ziet men dat St.Sebastiaan doodgeslagen wordt. We vinden ook een zerk in de vloer met als opschrift: "Petrus van Dijck, in sijn leven Coninck van den Ouden Edelen Cruijsboog, oudt 79 jaren". Verder een ingemetselde steen in een muur met daarop "Gedachtenis 11-10-1850 Koningin der Belgen". Dat moet Louisa Maria, eega van koning Leopold I, geweest zijn. Ook stnd er een schone reliekschrijn.

Het drementen door de prachtige St. Rombouts en omgeving is vermoeiend en we zoeken dan ook een terras op bij taveerne "'t Voske". Jos de Croon drinkt graag streekbier en laaft zijn dorst met een Mechelse Bruine. De anderen doen 't met wat minder.

Het wordt al wat later en dus tijd om naar Lier te rijden, ons laatste reisdoel. Lier ligt in Pallieterland, alwaar de grote en de kleine Nethe samenkomen. We parkeren de auto aan de rand van de stad en bereiken via een mooi park en typische steegjes de St.Gummariskerk. "Door de plooiën van de stad" zou onze eerste president Janus van Leuven zeggen. Inderdaad een mooie inkomst. Lier is rijk aan historische gebouwen, maar we moeten ons beperken tot de kerk. Het meest opmerkelijke hieraan is het schitterende stenen oksaal, rijkelijke "bebeeldhouwd". We vinden twee stenen zerken in de vloer, die ons als gildenbroeders aanspreken: één van een Overdeken van een Cloveniersgilde, en één waarop - slecht zichtbaar - twee voetbogen staan afgebeeld. De koster wijst ons nog op een en ander en gaat dan sluiten. Als we buitentreden kijken we uitop drankhuis "In 't Kruisken". We lopen de stad verder in en bewonderen de mooie gebouwen, passeren een standbeeld van Felix Timmermans en leggen aan waar de twee rivieren bijeenkomen in "De Fortuin". We drinken daar speciaal bier van brouwerij De Koninck uit Antwerpen, nl. het blonde "Antoon", dat is vernoemd naar de grote meesterschilder Antoon v. Dijck, waarvan nu een tentoonstelling loopt in het Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen. Daarheen is ondergetekende met kennissen op 16 juni geweest.

Zeer schoon, maar ik dwaal af. Het wordt hoogste tijd huiswaarts te rijden.

In Turnhout zullen we ons feestelijk diner gebruiken.

We bereiken van Lier uit via, enkele secundaire wegen, vrij snel de autobaan en zodoende arriveren we spoedig op de Markt te Turnhout. "De kerststal staat er nu niet", wordt opgemerkt!. Van een vorige keer weten we nog een goed adres aan het Zegeplein, dicht bij de Markt: restaurant "De Oude Hesp", waar het inderdaad goed tafelen is. We herkauwen verder het gebeuren van de dag. Veel moois passeert zo in gedachten de revue. Na het rijkelijk overspoelde, copieuze diner gaat het echt naar huis, naar Oirschot. Via de ringbaan om Turnhout komen we in Oud-Turnhout en passeren daarbij de Biersteker Messmaekers. We rijden niet binnendoor maar nemen spoorwegs de snelweg via Poot van Metz naar de Oirschotse Mert. De kilometerteller wijst daar 345 km aan.

Gelukkig zijn we weer gezond op ons eigen nestje terug. Dank aan de reisgenoten, speciaal aan de chauffeur, en hopelijk tot een volgende keer.

Theo v.d.Loo.

6. Feestcultuur in Oirschot

Op verzoek van de redactie zal ik in de komende nummers telkens de beschrijving van een of meer naoorlogse feesten, zoals die in Oirschot gevierd zijn, publiceren. De gegevens zijn voornamelijk verkregen door reconstructie van artikelen in de toenmalige plaatselijke periodieken "Rond den Orskotsen Torre" en "Streekbelangen". De tekst is oorspronkelijk afkomstig uit mijn doctoraalscriptie Cultuurwetenschappen. Voetnoten en verwijzingen zijn in onderstaande versie weggelaten. Als lezers nog aanvullende gegevens kunnen verschaffen, hou ik me daarvoor graag aanbevolen.

Sint-Hubertus

3 November is de feestdag van de patroon van de jagers, St.-Hubertus, schutspatroon tegen hondsdolheid en in mindere mate tegen slangenbeten.

Na de oorlog wordt in Oirschot vijfmaal een Hubertusjacht gehouden. De eerste vermelding is in 1946. Men spreekt dan van een 'traditionele' jacht, die voor de tweede maal na de oorlog wordt gehouden. 's Morgens verzamelen de dames en heren die hieraan deelnemen zich in fraaie rijkleding op het kerkplein. Daarna wordt in de kerk een jagersmis opgedragen. Tijdens deze H.Mis wordt het Hubertusbrood gezegend. Omdat dit brood beschouwd wordt als een middel tegen hondsdolheid, wordt door vele katholieken (en hun honden) een stukje van dit gewijde brood gegeten. Na de mis worden de honden op het kerkplein gezegend en kan de jacht beginnen. De jagers zijn ongewapend, de meute honden moet het wild opsporen en afmaken. Na afloop volgt een gezamenlijke maaltijd.

In 1947 is het gezelschap dat aan de jacht deelnam niet groot. Het bestond slechts uit vier ruiters en een meute van zes honden. Het jaar daarop telde men 15 jagers.

Na 1948 wordt geen melding meer gemaakt van een St.Hubertusjacht tot men ter gelegenheid van het Jubeljaar in 1980 weer een Hubertusviering op het programma plaatst. Deze wordt dan georganiseerd door de Oirschotse Jagersvereniging. De dag wordt begonnen met een Eucharistieviering met jachthoornsignalen. De geplande offerande van wild laat men niet doorgaan vanwege aangekondigde demonstraties van dierenbeschermingsactivisten. Na de mis volgt de traditionele zegening van brood, honden en paarden op de markt. Vanwege de verwachte acties van betogers tegen de jacht komt de slijpjacht niet voor in de officiële aankondiging en verslaggeving, maar deze heeft volgens de toenmalige voorzitter van de Jagersvereniging wel plaats gehad. Er namen ca 40 ruiters en ca 45 honden aan deel.

Hoewel in 1946 "weer de traditionele St.Hubertusjacht" wordt gehouden, wordt deze traditie nog slechts drie jaar gecontinueerd. Het gebruik om op 3 november in de kerk brood te wijden is iets langer blijven bestaan.

De Hubertusjacht in 1980 was incidenteel en moet gezien worden in het kader van een oproep aan alle Oirschotse verenigingen om ter gelegenheid van het Jubeljaar iets speciaals te organiseren. Deze bijdrage van de jagersvereniging riep bij sommigen veel weerstand op.

Sinterklaas

De openbare viering van Sint-Nicolaas heeft, eenmaal gevestigd, in de naoorlogse jaren weinig verandering ondergaan. Sint maakt te paard of in een koets een rondgang door het dorp terwijl zijn Zwarte Pieten hem al snoepjes strooiend vergezellen. De harmonie begeleidt de stoet in Oirschot en de fanfare in Spoorдонк. In de eerste jaren na de oorlog werd Sint meestal pas ingehaald op de zondag voor zijn verjaardag, zelfs als die zondag pas op 5 december viel. Begin jaren '50 is deze gebeurtenis verschoven naar een vroegere datum, in Spoorдонк blijft Sint ook in de jaren '70 later zijn intrede doen.

In 1949 wordt Sint voor het eerst officieel op de pui van het gemeentehuis door de burgemeester ontvangen.

De organisatie van de intocht is in Oirschot in handen van de RKJM tot ca. 1970, dan wordt een Commissie Intocht ingesteld. In Spoorдонк organiseert de Oranjevereniging de intocht tot eind jaren '60, waarna de Stichting Jeugdzorg deze taak overneemt en ook de huisbezoeken gaat coördineren.

De RKJM en de Oranjevereniging gaan huis aan huis collecteren tot eind jaren '60 om de onkosten te dekken. In

Sinterklaas op de pui van het raadhuus (± 1950)

1951 wordt gemeld dat het onzeker is of de rondrit van Sint in Oirschot doorgaat in verband met financiën. In 1975 tot 1980 wordt de intocht gefinancierd door vrijwillige bijdragen van alle leden van het NKOV.

In 1948 start de Middenstandsvereniging met St.-Nicolaasacties, waarvoor ze een tweeledig doel opgeeft:

1. winkelen in eigen dorp stimuleren;
2. de winkeliers staan een deel van de opbrengst af aan een goed doel (zoals in het eerste jaar een bijdrage aan de t.b.c.-bestrijding van de eigen onbemiddelde standgenoten, de St. Vincentiusvereniging en in 1957 het carillonfonds).

In het tijdsbestek van mijn onderzoek is Sinterklaas vooral een huiselijk feest. Door de ouderen wordt op 5 december surprise-avond gevierd (al in 1948 zo genoemd). In de jaren '40 en '50 bracht Sint zijn cadeautjes voor de kleintjes meestal 's nachts, al dan niet 'via de schoorsteen'. Maar ook is er in 1946 sprake van bezoek van Sint met zijn Pieterbazen aan huis. Vanaf 1955 gaat de KJM bezoeken van Sint aan huis organiseren, waarvoor men zich kan opgeven.

Over de cadeaus wordt alleen in de eerste jaren gesproken: steps en fietsjes voor de jongens en poppen en kinderwagentjes voor de meisjes. In 1949 wordt opgemerkt dat Sint royaler wordt dan vroeger, toen men tevreden was met wat snoepjes en een kwartje in een appel; de moeders van tegenwoordig moeten diep in de portemonnee, anders is het niet goed meer. In 1984 doet het Vredesplatform Oirschot een oproep aan de kinderen om géén oorlogsspeelgoed aan Sinterklaas te vragen.

De KAB is lange tijd de enige organisatie geweest die voor de kinderen van haar leden een St.-Nicolaasviering 'buitenshuis' aankondigde. Al vanaf het begin van de berichtgeving wordt gemeld dat Sint na de officiële ontvangst zijn verjaardag viert met de kinderen van de leden van de KAV in Oirschot en Spoorndonk. Om de kosten voor deze viering te dekken organiseerden de leden soms, met name in de beginperiode van mijn onderzoek, de opvoering van een toneelstuk. In 1950 komen ruim 500 kinderen een geschenkje in ontvangst nemen.

In de beginperiode wordt er geen leeftijd genoemd, in 1956 van één tot tien jaar en bij de laatste aankondiging in 1974 van nul t/m zes jaar (vergezeld van een van de ouders, broer of zus).

De organisatie blijft niet zo eenvoudig als deze aanvankelijk kennelijk was. Vanaf 1959 moeten de kinderen een speciale kaart meebrengen en in 1965 is St.-Nicolaas kennelijk niet meer voldoende om de kinderen te amuseren, er wordt dan ook het optreden van een goochelaar of clown aan het programma toegevoegd.

Rond 1960 gaan ook andere verenigingen gezamenlijk Sinterklaas vieren, te beginnen bij de bejaarden, gevolgd door de dames van het NKV en enkele buurtverenigingen. Incidenteel worden deze bijeenkomsten aangekondigd, na 1973 worden alleen de intochten nog aangekondigd. St.-Nicolaas gaat terrein verliezen aan de kerstman. In 1986 wijdt de redactie een uitgebreid artikel aan het feest van Sinterklaas als een traditioneel feest en roept op tot handhaving hiervan.

Kerstmis

In 1946 worden verschillende facetten van de viering van Kerstmis als volgt beschreven: "Evenals de H.Kerk alles in het werk stelt om het Kerstfeest zo luisterrijk mogelijk te vieren, doet men dat ook in het Katholieke huisgezin. Allen, ook de oudere kinderen die elders een werkkring hebben gevonden, verenigen zich die dag om de huiselijke haard. Allen scharen zich om het eenvoudige kerstkrabbetje, dikwijls door Vader of de kinderen zelf gemaakt. Ze bidden er het rozenhoedje en het avondgebed en zingen de talloze oude kerstliedjes. Moeder slooft zich uit om het Kerstmaal zo fijn en lekker mogelijk te maken. In Oirschot verschijnt op menige tafel het traditionele worstebrood. Kerstbrood en Kerstkransjes vinden veel gretige magen. Op de tafels der meergegoeden verschijnt de Kerstgans(..)

In vroeger tijd, toen open haarden nog algemeen waren, werd het beste houtblok, Kerstblok genoemd, bewaard voor 't Kerstfeest. Als de hele familie om de haard was geschaard werd het blok op 't vuur geworpen(..) Jammer dat in de tegenwoordige tijd het Kerstfeest zo onttaardt, dat het Kerstmaal hoofdzaak wordt en velen niet eens meer denken aan het Kerstkindje. De Kerstboom, kwistig met allerlei snuisterijen en klatergoud versierd, verlicht met gekleurde kaarsjes en schitterende lampjes en beladen met geschenken voor jong en oud, dreigt ook in vele Katholieke huisgezinnen meer en meer

het stemmige, eenvoudige Kerststalletje te verdringen. En dat is jammer, want de Kerstboom is van heidense oorsprong, evenals het "Kerstmanneltje"(..). Kerstmis is ook de dag waarop van ouds armen, zieken en ongelukkigen extra worden bedacht. Kleding, voedsel en brandstoffen worden ruimschoots uitgedeeld. Zelfs de huisdieren krijgen een lekker hapje toe en in menige streek bestaat nog het gebruik, dat de boer enige schoven ongedorst graan -de kerstschoof- buiten zet, als voer voor de vogeltjes.(...) In Brabant waar van ouds de bijenteelt in hoge eer staat heeft deze ook haar aandeel in de Kerstlegenden geleverd.

De bijen, die zich tegen de vinnige winterkou in een dichte tros hebben samengetrokken, laten op Kerstnacht een vrolijk gezoem horen, als wilde ze het Kerstkindje danken voor de heerlijke honing, die ze in de zomer mochten verzamelen. Als het met Kerstmis zacht weer is, kan de bieboer met een gerust hart de zomer tegemoet zien: de honinggoest zal goed zijn".

In het katholieke zuiden was het de plicht van iedere gelovige op Kerstmis drie H.Missen bij te wonen, indien mogelijk de Nachtmis. Deze werd dan ook erg druk bezocht. Bij voorkeur werd ook 's middags deelgenomen aan het Lof.

Soms werd ter voorbereiding van Kerstmis een retraite gehouden. De tijd dat men niet in de kerk was, werd Kerstmis vooral in huiselijke kring gevierd.

De enige andere activiteit buitenshuis was aanvankelijk de opvoering van een kerstspel door een vereniging of school. Ondanks de waarschuwing in een tijdschrift ("dat de laatste 25 jaar enorm veel heeft gedaan voor de 'parochiële kerstuitvoeringen') dat het niet goed is elk jaar een kerstuitvoering te organiseren, "want dit leidt tot verstarring", meent men toch in 1958 de traditie te moeten voorzetten, maar om deze verstarring tegen te gaan, worden i.p.v. één kerstspel twee korte spelen ingelast "die met Kerstmis niet veel te maken hebben, maar die toch zeker diepe indruk kunnen maken op het ontvankelijke publiek". Voor de jongens en meisjes van de vierde klas en ouder voeren de meisjes van de Voordrachtsclub dan De Rozenkrans van O.L. Vrouw van Kerstmis', 'Het Meisje van Domremy' en 'Het Gebeurde in de Kerstnacht' op.

In 1954 wordt er een kerststal op de markt geplaatst. Kennelijk was dit iets nieuws want "Toen werd er nogal over gesproken". Toch vindt men dat er een op de markt thuishoort, mede omdat de oorspronkelijke kerststal ook buiten stond. Omdat deze eerste stal nogal kritiek opleverde, wordt geld ingezameld voor een nieuwe. In verband met ziekte van de kunstenaar komt de kerstgroep echter niet op tijd klaar en wordt besloten dezelfde beelden als vorig te huren en deze op de kiosk te plaatsen omdat vooral de stal niet mooi genoeg was. Ook dit plan heeft niet ieders instemming want in de Kerstnacht worden de kribbe en enkele andere beelden door onverlaten van de kiosk gehaald en ergens op de markt gezet. Met grote verontwaardiging wordt dit veroordeeld, evenals de houding van rijpere jeugd tijdens de opvoering in het Parochiehuis van het spel 'Kermisvolk op Kerstmis' door een groepje kermisgasten.

Wat er precies op twee van de drie uitvoeringen is gepasseerd, wordt niet gezegd maar "is wel zo laag bij de grond dat er geen woorden zijn, die dit kunnen omschrijven.(..) Al bij al is het meer dan droevig, zeer droevig en zeer beschamend voor onze gemeenschap, want dezelfde jonge mensen zijn de dragers van Oirschots toekomst".

De eerste openbare kerstviering wordt in 1957 georganiseerd door de KJMV voor haar leden. In café 'De Zwaan' hebben zij een bezinningsbijeenkomst, waarop de Overste der paters Montfortanen een causerie hield over 'Kerstmis en de jongeren van vandaag' en de geestelijk adviseur enkele kerstgedichten declameerde.

De leden zelf hadden twee hoorspelen gemaakt, die ze via een bandrecorder afluisterden. Deze kerstvieringen worden een aantal jaren herhaald. Na 1960 gaan ook andere verenigingen een kerstavond organiseren, o.a. de Boerinnenjeugdbond en de RKJB in het parochiehuis. Op het programma staan een kleurenfilm, liederen en muziek. Op de kerstavond van de KAV waren 80 moeders aanwezig. De kapelaan belichtte het kerstgebeuren, de gidsen voerden een toneelstukje op, de voorzitter declameerde een gedicht, alles afgewisseld met het zingen van kerstliederen. In de pauze werd getraceerd op beschuit met muisjes.

In de volgende jaren komen daar aankondigingen bij van kerstvieringen van de Ambachtsschool, de welpen en verkenners, de Kath. Onderwijzersbond (bij de paters Montfortanen) en de KPJ. In 1971 wordt alleen nog de kerstviering van de K.P.J aangekondigd en het Open Bejaardenwerk begint met kerstvieringen voor haar doelgroep, wat een traditie zal gaan worden.

In 1967 is voor de eerste (en enige) keer sprake van een kerstbal (in avondkleding), georganiseerd door de Jongerensoevereïteit.

Tevens wordt geconstateerd dat de belangstelling voor de eigen kerstviering bij de leden van de RKJM gering was.

De eerste kerst-inn wordt in 1973 ("na veel vergaderen") georganiseerd door de jongerensoevereïteit van de Bonky-club. Er wordt begonnen met een gezamenlijk bezoek aan de nachtmis, waarna het clubhuis voor iedere belangstellende geopend is tot 03.00 uur. Op de twee kerstdagen worden allerlei activiteiten en gezamenlijke maaltijden aangeboden.

In 1976 organiseert ook het NKV, afd. Oirschot een kerst-inn. Gezien de belangstelling die hiervoor was, spreekt men de verwachting uit dat het zeker een traditie zal worden. In 1977 verschijnt echter geen mededeling meer over deze kerst-inn. De laatste, georganiseerd door de Bonky-club is in 1978.

Wel is in 1981 en '82 in gemeenschapshuis de Enck nog een kerst-inn. De organisatie is in handen van de beheerder, de Jeugd- en Jongerenraad, de Stichting Open Bejaardenwerk, het maatschappelijk werk en de vier Oirschotse gilden. Wegens overweldigende deelname is er ook in 1982 een gepland. Maar hierna verdwijnt de kerst-inn als mogelijkheid voor gezamenlijke kerstviering.

Dat de consumptie tijdens de kerstdagen verandert, moge blijken uit de cijfers van een proefproject voor glaszameling: na Kerstmis 1978 is er in het glasaanbod (300 ton) een verdubbeling geweest in vergelijking met voorgaande periode. In 1980 verschijnt de eerste advertentie in het dorpsblad voor kerstdiners. Ondanks 'verwereldlijking' van het kerstfeest worden de minderbedeelden in de maatschappij niet vergeten. Verschillende acties op scholen etc. worden gehouden voor goede doelen, b.v. de Kempenhorst houdt in 1983 een kerstactie t.b.v. de missie van pater van Esch. Ook de LTS heeft de traditie de laatste maanden van het jaar een actie voor een goed doel te houden. De KPJ gaat vanaf 1986 een levende kerststal 'opvoeren' in een manege, gecombineerd met een collecte voor een goed doel. Ook de 'Troupe de Moyen Age' beeldde vanaf 1990 enkele jaren op de Markt een zeer sfeervolle levende kerststal uit.

Vanaf 1988 worden weer kerstvieringen van de KVO aangekondigd. In 1992 staat hun viering in het teken van het vluchtelingenproblematiek en worden alle in Oirschot wonende Somalische vrouwen uitgenodigd.

In 1993 staat de kerstviering in het teken van muziek: In Spooronk vindt in de kerk een kerstzang plaats waaraan alle plaatselijke muziekgezelschappen deelnemen en in Oirschot wordt ter gelegenheid van hun 150-jarig bestaan door Harmonie Arti et Amicitiae een kerstviering in de kerk georganiseerd in samenwerking met drie Oirschotse koren.

In de jaren na de oorlog ligt het accent van het kerstfeest sterk op de katholieke oorsprong en de viering in huiselijke kring. Eind jaren '50 start de RKJM met vieringen buitenshuis, al snel gevolgd door andere verenigingen. Men mag aannemen dat de algemene crisis in de katholieke kerk er toe heeft bijgedragen dat deze kerstvieringen in de jaren '70 nagenoeg allemaal verdwenen zijn, met uitzondering van de vieringen door de bejaarden.

Midden jaren '70 komt hier gedurende ca. vijf jaar het verschijnsel kerst-inn voor in de plaats. Deelname aan deze kerstinns is in tegenstelling tot de kerstvieringen niet aan een vereniging gebonden en de nadruk ligt meer op het sociale aspect dan op het religieuze.

De ontkerkelijkheid en de individualisering van de samenleving deden de gezamenlijke kerstvieringen verdwijnen en brachten niet in de eerste plaats 'Kerstmis', maar meer het 'kerstfeest' weer terug in de inmiddels kleiner geworden gezinnen. Het aanbod van artikelen om deze dagen thuis alsmar gezelliger en intiemer te maken komt steeds vroeger op de markt en lijkt met het jaar toe te nemen.